مقاله پژوهشی
مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان
دوره دهم، شماره سوم، پاییز ۱۳۹۰، ۲۰۴-۱۹۳

رعایت حقوق کودک توسط والدین از دیدگاه دانش‌آموزان مقطع راهنمایی شهر گرگان

لیلا جویباری[۱]، اکرم ثناگو[۲]، امان بی‌بی سلطانی[۳]

دریافت مقاله: ۸۹/۳/۲۳ ارسال مقاله به نویسنده جهت اصلاح: ۸۹/۶/۲۱ دریافت اصلاحیه از نویسنده: ۸۹/۱۱/۱۴ پذیرش مقاله: ۸۹/۱۲/۷

چکیده

زمینه و هدف: در سراسر جهان به ویژه در کشورهایی که به توسعه اجتماعی و اقتصادی مطلوب‌تری رسیده‌اند، بخش مهمی از منابع مادی و معنوی صرف توجه به کودکان و حمایت‌های جسمی و روحی آنان می‌شود. در این بین، خانواده‌ها نسبت به کودکان خود بیشترین حق را دارند و باید آنها را تأمین کنند. هدف از این مطالعه، بررسی میزان رعایت حقوق کودک توسط والدین از دیدگاه دانش‌آموزان مدارس راهنمایی بوده است.

مواد و روش‌ها: در این مطالعه مقطعی، ۱۰۱۶ دانش‌آموز دختر و پسر مدارس راهنمایی شهر گرگان در سال ۱۳۸۷ با استفاده از پرسش‌نامه‌ای مبتنی بر منشور حقوق کودک سازمان ملل متحد، حاوی ۳۱ سؤال اختصاصی، مورد بررسی قرار گرفتند. از نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای استفاده شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و آزمون‌های آماری توصیفی و استنباطی تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها: حدود ۷۰/۶٪ از دانش‌آموزان مورد مطالعه، اظهار داشتند حقوق آنها توسط والدین‌شان به طور کامل رعایت می‌شود. بین جنسیت دانش‌آموز (p=۰/۰۴)، تحصیلات پدر و مادر (p=۰/۰۰۱)، شغل پدر (p=۰/۰۰۱)، درآمد خانواده (p=۰/۰۰۱) و تعداد اعضاء خانواده (p=۰/۰۰۱) با میزان رعایت حقوق کودک توسط والدین، ارتباط معنی‌دار آماری یافت شد.

نتیجه‌گیری: اگرچه عوامل متعددی در امنیت جسمی و روحی کودک نقش دارند، اما نقش پدر و مادر حیاتی است. یافته‌ها نشان داد به طور کلی رضایتمندی کودکان از رعایت حقوق توسط والدین آنها خوب بوده است.

واژه‌های کلیدی: حقوق کودک، والدین، دانش‌آموز، دیدگاه

۱- استادیار گروه آموزشی پرستاری کودک و خانواده و مرکز تحقیقات پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی گلستان
۲- (نویسنده مسئول) استادیار گروه آموزشی پرستاری بهداشت جامعه و روان و مرکز تحقیقات پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی گلستان
تلفن: ۰۱۷۱-۴۴۳۰۳۶۰، دورنگار: ۰۱۷۱-۴۴۲۵۱۷۱، پست الکترونیکی: a_sanagu@yahoo.com
۳- کارشناس پرستاری، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان

مقدمه

مقوله حقوق کودک از مباحث بنیادی حقوق بشری، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی است [۱]. هر کودک به عنوان یک بشر، تا حدود مشخصی از حقوق برخوردار است. حقوقی چون پذیرش کودک، تولد سالم، زندگی در محیطی سالم، برآورده کردن نیازهای اولیه، پیوسته مورد محبت قرار گرفتن، دستیابی به مهارت‌های ذهنی و عاطفی لازم، قرار گرفتن تحت پوشش‌های مراقبتی و ... نمونه‌هایی از حقوق کودک است [۲]. Melton در رده کسانی قرار دارد که برای اولین بار به بررسی مفهوم حقوق کودک از دیدگاه کودکان پرداخته است. او از رویکرد پیاژه و تکامل اخلاقی کلبرگ برای توضیح پیشرفت تکاملی کودکان در درک مفاهیمی مانند حقوق استفاده کرد [۳]. Helwig در یک مطالعه به بررسی نظرات کودکان ۶، ۱۰، ۱۲ و ۲۲ ساله پرداخت. وی دریافت توانایی کودکان برای تفکر انتزاعی در اواسط دوران کودکی ظهور می‌یابد [۴]. کودکان قادر به مشارکت در مطالعات مربوط به حقوق انسانی خود می‌باشند. در یک مطالعه ۳۰۰۰ کودک ۵ تا ۱۸ ساله به پرسش‌نامه‌ای در باره حقوق کودکان، شهروندی و اولویت‌های مدنظرشان برای تغییر شهرشان پاسخ دادند [۵]. در مطالعه‌ای، دیدگاه کودکان درباره انتظارات از والدین مورد ارزیابی قرار گرفت. کودکان دوست نداشتند شاهد خشونت‌های خانگی باشند، به ویژه وقتی پدر همسرش را کتک می‌زند. آنها والدین الکلی را دوست نداشتند. تقریباً تمام کودکان از تنبیه فیزیکی و تحقیر توسط والدین و مراقبین خود متنفر بودند [۶]. بنابراین، کودکان قادر به تشخیص حقوق خود می‌باشند. از طرفی مطابق دستورات دینی، برای والدین الزامات خاصی به منظور اطمینان از رعایت حقوق کودک در نظر گرفته شده است. اگر والدین بیماری قابل انتقال به کودک دارند باید از موازین پیشگیری استفاده کنند. هر کودک حق مشروعیت، نام خوب، پناهگاه، نگه‌داری و مراقبت بهداشتی را دارد. همچنین مادران ملزم به شیردهی هر کودک حداقل برای دو سال کامل می‌باشند. کودکان حق امنیت مالی دارند. والدین نباید ترجیحی نسبت به پسران نشان بدهند و دختران خود را تحقیر کنند یا آنها را نادیده بگیرند [۷]. در ایران در زمینه حقوق کودک مطالعات اندکی انجام شده است اما با بررسی مطالعات عدم رعایت حقوق کودک، کودک‌آزاری از سوی خانواده که نقطه مقابل حقوق کودک می‌باشد، می‌توان به این مشکل پی برد. برای مثال می‌توان به شیوع کودک‌آزاری جنسی ۰/۰۶٪ در تهران [۸] و پارگی قلب یک کودک ده ساله [۹] و یا کودک‌آزاری در اثر خشونت‌های خانگی والدین [۱۰]، کودک‌آزاری منجر به کوری و ناشنوایی در شیرخوار ۸ ماهه [۱۱]. آزار جسمی کودک چهار ماهه [۱۲]. سوء استفاده هیجانی از کودک ۸ ساله توسط اعضای خانواده [۱۳] و یا فوت کودک در اثر صدمات کشنده شکمی [۱۴] اشاره نمود. از طرفی، مطالعات در زمینه آگاهی و نگرش و عملکرد کادر درمانی در مورد سوء رفتار با کودک، نشان‌دهنده نیاز به برنامه‌ریزی و آموزش برای کادر درمانی می‌باشد [۱۸-۱۵]. کودکان انواع سوء رفتار شامل آزار جسمی، غفلت و آزار عاطفی را در خانواده تجربه می‌نمایند [۲۰-۱۹]. در بررسی کودک‌آزاری، والدین بیش از سایرین، عامل کودک‌آزاری بوده‌اند [۲۲-۲۱]. عواملی از قبیل میزان تحصیلات پدر و مادر، وضعیت اقتصادی، اجتماعی خانواده و تعداد فرزندان [۲۳-۲۲] ، نحوه کیفیت زندگی والدین

[۲۴]. مادران خانه‌دار، پدران معتاد و خانواده‌های با سابقه طلاق، عوامل روانی اجتماعی خانوادگی، داشتن والدین با سابقه کودک‌آزاری [۲۶-۲۵،۲۰-۱۹] در بروز رفتارهای کودک‌آزاری مؤثر هستند. از طرفی، مطالعات نشان می‌دهند کودک آزار دیده، کاهش حافظه [۲۷]، افسردگی، اضطراب، فشار روانی را نیز تجربه می‌کند [۲۴] و به اهداف متعالی گرایش کمتری دارد [۲۸]. از نظر سازمان ملل، دوران کودکی مستلزم مراقبت و مساعدت ویژه است. تأمین یک زندگی شاد و ایمن و خلاق برای کودک حق اوست. کودک می‌تواند بدون توجه به هیچ‌گونه تمایزی از حیث رنگ، جنس، عقیده سیاسی، مذهب و ... از کلیه حقوق مربوط به خود استفاده کند [۲۹]. از این رو لازم است که هم کودک و هم والدین نسبت به حقوق خود آگاه باشند [۱]. خانواده به عنوان گروه بنیادین جامعه و محیط طبیعی رشد و رفاه کلیه اعضای خانواده و به ویژه کودکان خود باید از مساعدت و حمایت ویژه برخوردار شود تا بتواند مسئولیت‌هایش را انجام دهد و کودک به رشد کامل و هماهنگ و خود شکوفایی برسد [۲۹].

با توجه به این که مطالعات در زمینه بررسی دیدگاه کودکان در باره حقوق خود کمتر انجام شده است، در پژوهش حاضر میزان رعایت حقوق کودک توسط والدین از دیدگاه دانش‌آموزان مدارس راهنمایی گرگان مورد ارزیابی قرار گرفت.

مواد و روش‌ها

در این مطالعه توصیفی مقطعی، دانش‌آموزان دختر و پسر مشغول به تحصیل در مدارس راهنمایی دولتی شهر گرگان مورد مطالعه قرار گرفتند. فهرستی از مدارس که در سه منطقه اقتصادی متفاوت (بد، متوسط، خوب) واقع بودند، تهیه شد. از هر منطقه به صورت تصادفی ۶ مدرسه (۳ مدرسه دخترانه و ۳ مدرسه پسرانه) انتخاب و نمونه‌گیری در ۱۸ مدرسه انجام شد. در هر مدرسه حداکثر ۶۰ پرسش‌نامه و در مجموع ۱۰۱۶ پرسش‌نامه توزیع شد. با توجه به فرمول حجم نمونه، نمونه مورد نیاز ۹۹۸ نفر برآورد گردید. با پیش‌بینی افت نمونه ۱۰۲۰ پرسش‌نامه توزیع و در مجموع ۱۰۱۶ پرسش‌نامه تکمیل شدند.

$$n=\frac{z^2\ p(1-p)}{d2}$$

نمونه‌ها متناسب با تعداد دانش‌آموزان یک مدرسه به طور تصادفی انتخاب شدند. پرسش‌نامه شامل ۱۰ سؤال مربوط به مشخصات دموگرافیک و ۳۱ سؤال مربوط به حقوق کودک بود و ابعاد فیزیکی و روحی مراقبت والدین نسبت به کودک را می‌سنجید. معیار سنجش، لیکرت ۴ قسمتی از ۱ الی ۴ به صورت کاملاً مخالف تا کاملاً موافق و نمره قابل حصول در این بخش حداقل ۳۱ و حداکثر ۱۲۴ بود. جهت نقطه برش، امتیازات «۶۲-۳۱ اصلاً رعایت نمی‌شد، ۹۳-۶۳ رعایت می‌شد و ۱۲۴-۹۴ کاملاً رعایت می‌شد» در نظر گرفته شد. پرسش‌نامه‌ها توسط محقق و همکارانش توزیع گردیدند. برای دانش‌آموزان نحوه تکمیل پرسش‌نامه و هدف از آن توضیح داده شد. بر اساس شرایط هر مدرسه از نظر مکان و زمان با هماهنگی مدیر مدرسه در مکانی آرام و جدا از بقیه دانش‌آموزان (نمازخانه مدرسه یا کلاس خالی) پرسش‌نامه تکمیل شد. دانش‌آموزان در زمان تکمیل با هم در ارتباط نبودند. زمان در نظر گرفته برای پاسخ‌دهی پرسش‌نامه حداکثر ۳۰ دقیقه در نظر گرفته شد.

مدت جمع‌آوری اطلاعات یک نیم سال تحصیلی؛ مهرماه تا اسفند ماه ۱۳۸۷ بود. این پرسش‌نامه بر اساس

منشور حقوق کودک سازمان ملل متحد تهیه گردید. برای اعتبار سنجی، پرسش‌نامه به ۱۰ تن از اساتید دانشگاه علوم پزشکی گرگان داده شد. برای پایایی ابزار در یک مطالعه آزمایشی ۲۰ دانش‌آموز بررسی شدند. ضریب آلفای کرونباخ ابزار ۰/۸ بود. آنالیز داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و آزمون‌های توصیفی و تحلیلی انجام شد و $p<0/05$ معنی‌دار در نظر گرفته شد.

کلیه ملاحظات اخلاقی در این پژوهش از قبیل اخذ مجوز پژوهش، محرمانه نگه داشتن اطلاعات و حفظ حق کناره‌گیری از مطالعه در هر زمان رعایت شد.

نتایج

محدوده سنی دانش‌آموزان مورد مطالعه ۱۱ تا ۱۷ سال و میانگین سنی آنها ۱/۰۳±۱۳/۴۸ سال بود. بیشترین فراوانی مربوط به گروه ۱۴-۱۳ سال بود. ۴۱٪ دانش‌آموزان دختر و ۵۹٪ پسر بودند. از نظر قومیت، ۷۹/۲٪ فارس و مابقی سیستانی، ترکمن و سایر قومیت‌ها را شامل می‌شد. ۳۲/۳٪ دانش‌آموزان در مقطع اول راهنمایی، ۲۶/۲٪ دوم راهنمایی و ۴۱/۵٪ سوم راهنمایی تحصیل می‌کردند. میزان سواد ۴۸/۳٪ پدران در حد بی‌سواد و ابتدایی، ۴۱/۶٪ راهنمایی و دبیرستان، ۱۰/۱٪ دانشگاهی بود. ۵۴/۵٪ مادران بی‌سواد و کم‌سواد بودند، ۳۸/۵٪ تحصیلات راهنمایی و دبیرستان و ۷٪ تحصیلات دانشگاهی داشتند. در مورد شغل پدر ۲۴/۸٪ کارمند، ۶۸/۲٪ شغل آزاد و ۷٪ بیکار بودند. ۸۷/۸٪ مادران خانه‌دار، ۶/۳٪ کارمند، ۵/۹٪ کارگر بودند. ۳۲/۶٪ خانواده‌ها دارای ۲ فرزند بودند. از نظر اقتصادی ۱۱/۶٪ خانواده خود را ضعیف، ۳۳/۸٪ متوسط، ۴۵/۶٪ خوب و ۹٪ خیلی خوب می‌دانستند.

۷۰/۶٪ کودکان اظهار داشتند حقوق‌شان از سوی والدین کاملاً رعایت می‌شود. ۲۸/۶٪ گزینه «رعایت می‌شود» و ۰/۸٪ «رعایت نمی‌شود» را انتخاب کردند.

از دیدگاه دانش‌آموزان، بین میزان رعایت حقوق کودک توسط والدین با جنسیت کودکان ارتباط معنی‌دار آماری دیده شد ($p=0/04$). دیدگاه پسران از نظر رعایت حقوق کودک توسط والدین مثبت‌تر از دختران بود. ارتباط رعایت حقوق کودک توسط والدین با قومیت دانش‌آموزان معنی‌دار نبود. همچنین بین رعایت حقوق کودک توسط والدین از دیدگاه دانش‌آموزان و سال تحصیلی، ارتباط معنی‌دار آماری دیده نشد.

ارتباط رعایت حقوق کودک توسط والدین از دیدگاه دانش‌آموزان و تحصیلات پدر معنی‌دار آماری بوده است ($p=0/001$). دانش‌آموزان با پدری با تحصیلات دانشگاهی و یا تحصیلات بالاتر نسبت به دانش‌آموزان با پدر بی‌سواد، دیدگاه مثبت‌تری در خصوص رعایت حقوق خود توسط والدین‌شان داشتند.

ارتباط بین رعایت حقوق کودک توسط والدین از دیدگاه دانش‌آموزان و تحصیلات مادر نیز معنی‌دار بود ($p=0/001$). دانش‌آموزان دارای مادر با تحصیلات متوسطه و تحصیلات دانشگاهی نسبت به دانش‌آموزان با مادر بی‌سواد نسبت به رعایت حقوق خود نظر مثبت‌تری داشتند. رعایت حقوق کودک توسط والدین از دیدگاه دانش‌آموزان با شغل پدر نیز ارتباط معنی‌دار آماری داشته است ($p=0/001$). دانش‌آموزان دارای پدر کارمند و شغل آزاد نسبت به دانش‌آموز با پدر بیکار اظهار داشتند که حقوق کودک برای آنها بیشتر رعایت می‌شود.

اگرچه رعایت حقوق کودک توسط والدین از دیدگاه دانش‌آموزان مدارس گرگان با شغل مادر ارتباط معنی‌دار

آماری نداشت، اما درصد بیشتری از دانش‌آموزان دارای مادر کارمند و یا خانه‌دار نسبت به دانش‌آموزان با مادری با شغل کارگری اظهار داشتند که حقوق‌شان رعایت می‌شود. رعایت حقوق کودک با درآمد والدین ارتباط معنی‌دار آماری داشته است (p=۰/۰۰۱). دانش‌آموزان با والدینی با درآمد خیلی خوب نسبت به دانش‌آموزان با والدینی با درآمد متوسط و ضعیف رعایت حقوق خود توسط والدین‌شان را بیشتر گزارش کردند. رعایت حقوق کودک بر حسب تعداد اعضاء خانواده نیز ارتباط معنی‌دار داشت (p=۰/۰۰۱). رعایت حقوق کودک دانش‌آموزانی که میانگین تعداد افراد خانواده کمتری داشتند نسبت به سایر دانش‌آموزان بیشتر بود.

جدول ۱- میانگین و انحراف معیار نمرات کسب شده از سؤالات پرسش‌نامه حقوق کودک

	میانگین	انحراف معیار
والدینم به من اجازه می‌دهند که به مدرسه بروم.	۳/۸۳	۰/۴۷
والدینم تغذیه خوب و مقوی را در اختیار من می‌گذارند.	۳/۵۸	۰/۶۱
از نامی‌که والدینم برای من انتخاب کرده‌اند راضیم.	۳/۵۶	۰/۷۸
والدینم همه امکانات بهداشتی را در اختیار من می‌گذارند (غذای سالم.....).	۳/۵۵	۰/۷
والدینم به رشد و تکامل من اهمیت می‌دهند.	۳/۵۲	۰/۶۹
والدینم به اندازه توانایی خود امکانات (آموزشی، رفاهی، تفریحی) در اختیار من قرار می‌دهند.	۳/۴۹	۰/۷۴
والدینم نسبت به آینده من نگران هستند.	۳/۴۶	۰/۸۲
والدینم امکانات آموزشی را در اختیار من قرار می‌دهند.	۳/۴۵	۰/۷۹
والدینم به همه بچه‌هایشان به یک اندازه توجه می‌کنند.	۳/۴۳	۰/۸۱
والدینم یک زندگی شاد را برای من فراهم می‌کنند.	۳/۳۹	۰/۸۰
والدینم به رشد همه بچه‌هایشان به یک اندازه توجه می‌کنند.	۳/۳۸	۰/۷۹
والدینم به من اجازه بازی می‌دهند.	۳/۳۵	۰/۷۹
والدینم مسکن خوب را در اختیار من گذاشتند.	۳/۳۵	۰/۷۹
والدینم از من به اندازه توانایی‌ام انتظار دارند.	۳/۳۵	۰/۷۴
والدینم مرا به تفریح و گردش می‌برند.	۳/۳۰	۰/۷۹
والدینم مرا تنبیه بدنی می‌کنند.	۳/۲۷	۰/۸۸
والدینم به من اجازه می‌دهند در امور مربوط به خودم مشارکت کنم.	۳/۲۴	۰/۸۲
والدینم بین بچه‌های دختر و پسر فرق می‌گذارند.	۳/۲۱	۰/۹۴
والدینم بیشتر از توانم از من کار بدنی می‌کشند.	۳/۱۸	۰/۹۶
والدینم در زمینه بلوغ به من آموزش می‌دهند.	۳/۱۷	۰/۹۸
والدینم اوقات فراغت من را به بهترین نحو پر می‌کنند.	۳/۱۵	۰/۸۳
والدینم در خانه مرا از لحاظ روحی تحت فشار قرار می‌دهند.	۳/۱۳	۰/۹۶
والدینم به من اجازه می‌دهند که با بچه‌های دیگر ارتباط داشته باشم.	۳/۱۲	۰/۹۴
والدینم به من اجازه می‌دهند به راحتی اظهار عقیده کنم.	۳	۰/۸۷
والدینم به حرف‌ها و درد دل‌های من گوش نمی‌دهند.	۲/۹۶	۱/۰۹
والدینم گاهی نسبت به خواسته‌های مالی من بی‌توجه هستند.	۲/۸۴	۰/۰۲
والدینم مجلات و کتاب‌های مربوط به کودکان را در اختیار من می‌گذارند.	۲/۶۹	۱/۰۹
والدینم مرا تنبیه کلامی‌می‌کنند.	۲/۶۸	۱/۰۴
والدینم گاهی مرا از لحاظ روحی درک نمی‌کنند.	۲/۵۵	۱/۰۶
والدینم مرا با بچه‌های دیگر مقایسه می‌کنند.	۲/۵۳	۱/۱۸
والدینم عقاید مذهبی خود را به من تحمیل می‌کنند.	۲/۲۳	۱/۱۷

همان‌طور که جدول ۱ نشان می‌دهد، هر چند از دیدگاه کودکان حقوق کودک توسط والدین رعایت می‌شد اما با توجه به میانگین کسب شده، بیشترین امتیاز به ترتیب مربوط به «توجه به تحصیلات، تغذیه، گذاشتن نام نیک، رعایت بهداشت، رشد و تکامل، امکانات رفاهی آموزشی و تفریحی و نگرانی برای آینده» می‌باشد. کمترین میانگین نیز مربوط به «القاء عقاید مذهبی، مقایسه کودک با دیگران، تنبیه کلامی، عدم درک از لحاظ روحی، محدودیت در مطالعه آزاد» است. کسب میانگین بیشتر به معنی رعایت حقوق بیشتر از سوی خانواده است.

بحث

نتایج این مطالعه نشان داد ۷۰/۶٪ کودکان بر این باورند که حقوق‌شان از سوی والدین کاملاً رعایت می‌شود، ۲۸/۶٪ «رعایت می‌شود» و در ۰/۸٪ «رعایت نمی‌شود». هیچ‌کدام از کودکان گزینه «اصلا رعایت نمی‌شود» را انتخاب نکردند. جنسیت دانش‌آموز، تحصیلات پدر و مادر، شغل پدر، درآمد خانواده و تعداد اعضای خانواده، متغیرهایی بودند که با میزان رعایت حقوق کودک توسط والدین ارتباط معنی‌دار داشتند. حقوق دانش‌آموزان پسر نسبت به دانش‌آموز دختر بیشتر رعایت می‌شد. پدر و مادر تحصیل‌کرده، پدر کارمند و با درآمد خوب و خانواده با اعضای کمتر، حقوق کودکان را بیشتر رعایت می‌کردند. نتایج مطالعات نشان می‌دهد عواملی از قبیل میزان تحصیلات پدر و مادر، وضعیت اقتصادی اجتماعی خانواده و تعداد فرزندان در بروز رفتارهای کودک‌آزاری مؤثرند [۲۵، ۲۳-۲۲]. در مطالعات مذکور مشخصات والدین بر رعایت حقوق کودک و امنیت در خانواده تأثیرگذار خوانده شد. در بررسی حاضر اگرچه وضعیت اقتصادی خانواده از دانش‌آموزان پرسش شد، نتایج مؤید آن است کودکانی که خانواده خود را از نظر اقتصادی خوب ارزیابی نمودند نسبت به دانش‌آموزانی که وضعیت اقتصادی خانواده خود را ضعیف می‌دانستند، معتقدند حقوق‌شان بیشتر رعایت می‌شود. وضعیت اقتصادی می‌تواند بر کیفیت زندگی خانواده اثرگذار باشد. Mohammad Khani در بررسی کیفیت زندگی والدین کودک‌آزار گزارش نمود نمره کل کیفیت زندگی والدین دانش‌آموزان آزاردیده به طور معنی‌داری پایین‌تر از نمره کل کیفیت زندگی والدین دانش‌آموزانی است که مورد آزار قرار نگرفته بودند [۲۴]. در مطالعه حاضر جنسیت در میزان رعایت حقوق کودک، ارتباط معنی‌داری را نشان داد. از دیدگاه دانش‌آموزان پسر، والدین حقوق بیشتری را برای آنها نسبت به دختران رعایت می‌کردند. در مطالعه Tofighi و Hushdar شیوع کودک‌آزاری جنسی در دختران ۲/۷ برابر بیش از پسران بوده است [۸].

در مطالعه حاضر بیشترین موارد حقوق کودک مربوط به مسائلی از قبیل تحصیلات، تغذیه و رعایت بهداشت بوده است و مواردی از قبیل مشارکت دادن کودک در امور خود و اظهار عقیده، داشتن کلام احترام‌آمیز و درک روحی کودک کمترین میانگین را کسب نموده است. بیشترین فراوانی سوء رفتار مربوط به سوء رفتار عاطفی نسبت به فرد در مطالعه Namdari از سوی خانواده در هر دو گروه پسران و دختران بوده است. سوء رفتار بدنی در دختران و پسران عمدتاً از جانب والدین و سپس برادر بوده است. بین وضعیت مالی خانواده و سوء رفتار جسمی و عاطفی نیز

ارتباط معنی‌دار دیده شد [۲۲]. در مطالعه حاضر، کودکان اظهار داشتند که خیلی‌کم از سوی والدین مورد تنبیه واقع می‌شوند. در بررسی کودک‌آزاری جسمانی کودکان زیر ۱۸ سال مراجعه‌کننده به سه مرکز آموزشی کودکان تهران، ۱۲/۲٪ آنان دچار آزار جسمانی شده بودند. ۸۷/۲٪ موارد آزار جسمانی در حد متوسط بوده است. والدین بیش از سایرین، عامل کودک‌آزاری جسمانی بوده‌اند. بیشترین عامل مستعدکننده کودک‌آزاری جسمانی؛ بیش فعالی، شب ادراری و ناخواسته بودن ذکر شده است. یکی از عوامل مستعدکننده کودک‌آزاری جسمانی در خانواده کودکان آسیب دیده، تعداد زیاد فرزند بوده است [۲۱]. در پژوهش حاضر، مشکلات روانی و اعتیاد خانواده و همچنین درگیری‌های خانوادگی از قبیل طلاق و متارکه مورد بررسی قرار نگرفت.

مطالعات حاکی از آن است که مشکلات مربوط به عدم رعایت حقوق کودک، یک پدیده جهانی است. بررسی دیدگاه دانش‌آموزان لیتوانی در خصوص اهمیت و وجود حقوق‌شان در خانه و مدرسه، مؤید اختلاف بین حقوق موجود و اهمیت آن در مدرسه بوده است. عدم احترام برای شخصیت کودک، افکار و احساسات و خودمختاری از مشکلات اصلی است که کودکان در لیتوانی تجربه می‌کنند [۳۰]. دانش‌آموزان در پژوهش حاضر در مجموع بر این اعتقاد بودند که حقوق‌شان توسط والدین رعایت می‌شود اما در برخی از مسائل به طور کامل رعایت نمی‌شده است و یا از سوی والدین ارزش کمی به آن داده می‌شود. در بررسی دیدگاه معلمان، والدین و کودکان خردسال درباره حقوق کودک، سه مضمون اصلی «تأمین، محافظت و مشارکت» بوده‌اند [۳۱]. پژوهش حاضر تلویحاً دال بر آن است که والدین در جنبه‌های تأمین و محافظت از کودک تلاش نموده‌اند اما در اعطای استقلال به فرزند و عقاید او محدودیت قائل می‌شوند. سؤالاتی از قبیل مشارکت دادن در مسائل خود و یا آزادی، امتیاز کمتری را به خود اختصاص داده است.

اگر کودکان توسط کسانی که با آنها زندگی می‌کنند مورد حمایت قرار نگیرند، نمی‌توانند به حقوق خود دست یابند. نگرش ۴۶۱ دانشجوی مقطع کارشناسی ساکن در ایالات متحده و کانادا نسبت به پرورش کودکان و حقوق خودمختاری مورد بررسی قرار گرفت. از دانشجویان خواسته شد به یک کودک (۸، ۱۰، ۱۲، ۱۴، یا ۱۶ سال) به هنگام پاسخ به سؤالات فکر کنند. دانشجویان به شدت حقوق مربوط به پرورش را مورد حمایت قرار دادند اما به طور کلی نسبت به حقوق خودمختاری کودکان غیرحمایتی بودند. دانشجویان کانادایی پشتیبانی بیشتری برای خودمختاری نسبت به دانشجویان آمریکایی نشان دادند. در هر دو گروه، حمایت به طور قابل‌توجه‌ای با سن کودک مورد نظر افزایش یافت. به هنگام پاسخ به سؤالات، شرکت‌کنندگان حقوق کودک را وابسته به عوامل شخصی، فردی و اجتماعی در نظر گرفتند [۳۲]. نتایج این مطالعه نشان داد همانند پژوهش حاضر، والدین در مورد حقوق کودک خودمختاری را کمتر رعایت می‌کردند. والدین به مشارکت کودک در مسائل خود، عقاید مذهبی، درک کودک و برآورد خواسته‌های مالی کودک توجه کمی داشتند. از محدودیت این مطالعه در نظر گرفتن گروه سنی خاص کودکان در مقطع راهنمایی بود. شاید در نظر

گرفتن کودکان در مقطع دبیرستان و همچنین دبستان می‌توانست تأثیر سن را در برداشت کودک از سؤالات پرسیده شده، نشان دهد.

نتیجه‌گیری

اگرچه در امنیت جسمی و روحی کودک ابعاد بسیاری نقش دارند اما نقش پدر و مادر حیاتی است. یافته‌ها نشان داد به طور کلی، رضایت‌مندی کودکان از رعایت حقوق توسط والدین خوب بوده است. پدر و مادر تحصیل‌کرده، پدر کارمند و با درآمد خوب و خانواده با اعضاء کمتر نیز حقوق کودکان را بیشتر رعایت می‌کردند. این تحقیق با توجه به مشخصه‌های خاص اقتصادی، اجتماعی مردم این منطقه از کشور انجام شده است. دانش حاصل از این مطالعه می‌تواند در برنامه‌های آموزش والدین با هدف افزایش ظرفیت والدین برای پرورش سلامت کودک، آموزش، محافظت و مشارکت در موضوعاتی که بر آنها اثر می‌گذارد، کمک کند. برنامه‌های آموزش والدین را می‌توان با چاپ کتابچه‌هایی برای والدین توسعه داد. مطالعات در زمینه بررسی دیدگاه کودکان نسبت به رعایت حقوق کودک توسط والدین در سنین و در قومیت‌های مختلف پیشنهاد می‌گردد.

تشکر و قدردانی

این پژوهش با حمایت معنوی و مادی معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی گلستان انجام شده است. از همکاری مسئولین آموزش و پرورش گرگان قدردانی می‌شود. سپاس ویژه خود را تقدیم دانش‌آموزان عزیز مدارس دولتی مقاطع راهنمایی، که با اعتماد به مجریان تحقیق، در اجرای پروژه حاضر یاری نمودند، می‌نماییم.

References

[1] Safaee SH, Emami A. A glance at family rights. 7th Edi, Mizan Publication. Tehran 2004. [Farsi]

[2] Kamali M, Iran F. A glance at rights of children with disability. *Social Welfare Quarterly* 2003; 2(7): 93-110.

[3] Melton GB. Children's concepts of their rights. *J Clinical Child Psychology* 1980; 9: 186-90.

[4] Helwig CC. The role of agent and social control context in judgments of freedom of speech and religion. *Child Development* 1997; 68: 484-95.

[5] Hall DM. Children, rights, and responsibilities: Child Health Series. A practice perspective. 171-3. Available at: www.archdischild.co

[6] Choudhury I, Jabeen SF. Perception of children on parenting practices. Save the Children Sweden. Regional Office for South and Central Asia. 2008. Retrieved from: www.sca.savethechildren.se

[7] Omran AR. Children rights in Islam from the Qur'an and Sunnah. *Popul Sci* 1990; 9: 77-88.

[8] Tofighi H, Hushdar M. Study sexual abuse cases in Tehran. *J Legal Med Islamic Republic of Iran* 1995; 2(5): 12-20. [Farsi]

[9] Sheykh-Azadi A. Case report of a rare heart rupture after pressure of a heavy object on chest. *J Legal Med Islamic Republic of Iran* 1996; 3(10): 78-86. [Farsi]

[10] Kardovani AH. Reactions of child and teens in domestic violence and needs for their support. *J Legal Med Islamic Republic of Iran* 2000; 6(19): 68-74. [Farsi]

[11] Momen AA, Azizi Mal Amiri R. Child abuse leading to blindness and deafness: A case study. *Behbood* 2004; 8(21): 65-71. [Farsi]

[12] Nakhjavani N. Report of severe physical child abuse in a four-month breast fed infant. *J Mazandaran Univ Med Sci* 2004; 13(41): 102-6. [Farsi]

[13] Arabgol F, Sardar Pour Goudarzi SH. Emotional abuse: a consequence of delusion of sexual abuse (Case report) Paramedical Sciences. *J The Faculty Of Paramedical Sci* 2003; 1(1): 31-5. [Farsi]

[14] Ebrahimi Fallah Talab F, Ghorbani Samini M. Death due to child abuse: a case report. *J Gorgan Univ Med Sci* 2009; 11(2): 76-8. [Farsi]

[15] Garrousi B, Safi Zadeh H, Doust Mohammadi L. The rate of awareness and attitude of pediatricians and pediatric residents regarding child maltreatment. *J Legal Medicine of Islamic Republic of Iran* 2005; 11(38): 83-7. [Farsi]

[16] Garrusy B, Safizadeh H, Tajaddini R. The Knowledge of interns of Kerman Medical Sciences University Regarding Child Maltreatment. Strides In Development Of Medical Education. *J Med Edu Develop Center Of Kerman Univ Med Sci* 2005; 2(2): 109-15. [Farsi]

[17] Garussi B, Safizadeh H, Bahran Nejad B. Knowledge, attitude and practice of general practitioners in Kerman concerning child abuse. Payesh. *J Iranian Institute For Health Sci Res* 2006; 5(3): 213-20. [Farsi]

[18] Bastani F. An Assessment of the knowledge of nurses working in pediatric wards regarding the concept of "child Abuse" in Tehran (1988). *Iran J Nursing* 1999; 13(20): 5-10. [Farsi]

[19] Miri S, Foroogh Ameri G, Mohammad Alizadeh S, Forood Nia F. Prevalence of child abuse in high

school students of Bam city (Kerman/Iran) in 2003. *J Kerman Univ Med Sci* 2006; 13(1): 43-50. [Farsi]

[20] Kholasezadeh G, Bakhshi H, Nazer M, Sayadi AR, Pourgholami M, Rabbani AH. Child Abuse Prevalence Among Addicts Referred to the Rafsanjan Addiction Withdrawal Center in 2005. *J Rafsanjan Univ Med Sci* 2007; 6(1): 37-44. [Farsi]

[21] Sayyari AA, Bagheri Yazdi SA, Jalili B, Khooshabi K, Shah Mohammadi D, Iman Zadeh F, et al. Physical child-abuse in Tehran. *Iran J Rehabilitation* 2001; 2(7-6): 7-13. [Farsi]

[22] Namdari P. Prevalence of child abuse in Khorramabad secondary schools. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology (Andeesheh Va Raftar)* 2003; 9(33): 62-70. [Farsi]

[23] Rashidifar N, Baraheni MN, Elahi A. Relationship of demographic factors and personality characteristics of child abuse and neglect in a group of adolescents. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology (Andeesheh Va Raftar)* 1998; 3(12): 67-75. [Farsi]

[24] Mohammad Khani P, Delavar A, Mohammadi MR. Quality of life of the parents of abused children. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology (Andeesheh Va Raftar)* 2000; 6(23-22): 37-47. [Farsi]

[25] Sahbaie F, Davachi A, Zeraati, Najafi Z. Surveying the relationship between family, emotional, and social factors and child abuse in girl primary schools in Tehran Medical Science Journal of Islamic Azad University. *Tehran Medical Unite* 2006; 16(1): 43-8. [Farsi]

[26] Salmani N, Hoseini SV, Ahmadi FA. Survey of effective factors in child abuse and neglection prevalence in students of Nursing Islamic Azad University In 2006. *J Urmia Nursing And Midwifery Faculty* 2007; 5(3): 112-6. [Farsi]

[27] Naghavi A, Fatehi Zadeh M, Abedi MR. The cognitive consequences of child abuse in young girls. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology (Andeesheh Va Raftar)* 2006; 12(45): 140-5. [Farsi]

[28] Nasirzadeh R, Shairi MR. The relationship between children's perception of parents violence in child rearing and children's religious beliefs. *J Res Behaviour Sci* 2010; 8(1): 57-68. [Farsi]

[29] Committee on the Rights of the Child. Monitoring children's rights. Office of the United Nations high commissionaire for human rights. Available at: http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm

[30] Tereseviciene M, Jonyniene Z. Students' Perceptions of Their Rights in Lithuania. School Psychology International, 2001. 22(2) p152-73. Retrieved from: http://www.eric.ed.gov

[31] Mulheron SJ. Perceptions of Children's Rights in Three Early Childhood Settings. 2008. Doctoral

[32] Peterson-Badali M, Ruck MD, Ridley E. College students' attitudes toward children's nurturance and self-determination rights. *J Appli Soc Psychol* 2006; 33(4): 730-55.

Dissertation Abstract. Retrieved from Victoria Library at University of Wellington: http://hdl.handle.net/10063/1060

Viewpoints of Middle-School Students of Gorgan About Respecting the Children's Rights by their Parents

L. Jouybari[1], A. Sanagoo[2], A.B Soltani[3]

Received: 13/06/2010 Sent for Revision: 12/09/2010 Received Revised Manuscript: 03/02/2011 Accepted: 26/02/2011

Background and Objectives: Nowadays, throughout the world particularly in developed countries, an important part of the material and spiritual resources devoted to children and their physical and psychological needs. Of course, in this regard, parents have a major responsibility to provide children with their basic rights. The aim of this study was to survey the middle-school students' viewpoints about respecting their rights by parents.

Materials and Methods: In this cross-sectional study, 1016 male and female middle-school students of Gorgan city were included in 2008 using a randomised multistage cluster sampling procedure. A questionnaire containing 31 specific questions obtained from the United Nations Child Rights Charter was individually filled out for each student. The data was then analyzed by descriptive and nonparametric statistical tests using the SPSS software.

Results: Our findings showed that 70.6% of students stated that their rights were completely respected by their parents. The relationships between student's gender (p=0.04), parents education (p=0.001), father's job (p=0.001), family income (p=0.001), and family size (p=0.001) with respecting children rights by parents were statistically significant.

Conclusion: Although, many aspects are involved in promoting the physical and psychological well-being of children, the role of parents is of critical significance. Results showed that overall the satisfaction rate of children regarding respecting their rights by parents was reasonable.

Key words: Children's right, Parents, Student, Perspective

Funding: This research was funded by Golestan University of Medical Sciences.

Conflict of interest: None declared.

Ethical approval: The Ethics Committee of Golestan University of Medical Sciences approved the study.

How to cite this article: Jouybari L, Sanagoo A, Soltani A.B. Viewpoints of Middle-School Students of Gorgan About Respecting the Children's Rights by their Parents. *J Rafsanjan Univ Med Sci* 2011; 10(3): 193-204. [Farsi]

1- Assistant Prof., Dept of Child & Family Health Nursing and Nursing Research Center, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Iran
2- Assistant Prof., Dept of Community Health Nursing and Nursing Research Center, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Iran
Corresponding Author, Tel: (0171) 4430360, Fax: (0171) 4425171, E-mail: a_sanagu@yahoo.com
3- BS of Nursing, Student Research Committee, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Iran